

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

4-2023

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

O.T.Tursunov, F.R.Holboev Qashqadaryo viloyatining aholi zich joylashgan hududlarida tarqalgan <i>Rodentia</i> turkumi vakillarining ekologik holati.....	117
B.M.Sheraliyev, D.E.Urmonova, O.S.Azamov <i>Cottus spinulosus</i> kessler, 1872 (Teleostei: Cottidae) populyatsiyalari orasidagi genetik farqlanish	120
F.N.Xabibullayev, M.M.Yunusov Farg'ona vodiysida turli xil genotipdagi asalarilardan to'plangan asalning kimyoviy tarkibi	125
U.I.Obidjanov Biologiya o'qitish metodikasi kursi «Hayvonlar» bo'limi" infuzoriya-tufelka" mavzusi bo'yicha laboratoriya ishlarini takomillashtirish	129

GEOGRAFIYA

B.B.Eshquvvatov O'rta Zarafshon konussimon yoyilma landshaft komplekslari.....	133
Y.Karimov, Q.Yarashev Sirdaryo viloyatida tuproq sho'rli sizoq suvlari sathi va minerallashuvio'zgarishini o'rganish usullari	139
R.T.Pirnazarov To'g'onli ko'llar va ularning genezisi haqida.....	144

ILMIY AXBOROT

M.M.Xolmatova Talabalarda gigiyenik madaniyatini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari.....	150
R.R.Mamatov Gerta Myuller asarlarining badiiy xususiyatlari	156
R.U.Abdullazizova Boshlang'ich sinf o'quvchilarida olam rangli-lisoniy manzarasini shakllantirishning samaradorligi	156
R.U.Abdullazizova Boshlang'ich sinf o'quvchilarida olam rangli-lisoniy manzarasini shakllantirishning samaradorligi	159
A.A.Mirzayev Ibn Arabiyning tasavvufiy-irfoniy qarashlarida "Vaahdat ul-vujud" konsepsiyasi tahlili	163
L.K.Karshibayeva, H.E.Egamqulov Sirdaryo viloyatining demografik vaziyati va uning geografik jihatlari.....	166
A.A.Yo'ldoshev O'zbekistonda ta'lim-tarbiya sohasidagi islohotlar strategiyasi.....	171
S.Kunduzaliyeva Dars jarayonlarida mediyata'limdan foydalanishning ahamiyati	174
N.R.Eshchanova Nafs tarbiyasida tasavvuf ilmining ahamiyati	178
M.B.Radjabova O'zbekistonda turar-joy masalasining tarixiy-huquqiy asoslari va davlat tomonidan tartibga solinish asoslari	182
S.Isroiljonov, V.A.Karimov Talabalarni jismoniy salomatlik ahvolini darajasi	186
D.I.Umirzakova Bo'lajak xorijiy til o'qituvchilarining tolerantlik tafakkurini "Yumshoq ko'nikmalar" asosida rivojlantirish mazmuni	190
K.N.Murodov Sport kurashida sportchilarining kuch chidamliligini rivojlantirish va musobaqa faoliyati samaradorligini oshirish texnologiyasi	196
Q.Sh.Omonov, N.A.Abdullayeva Oziq-ovqat mahsulotlarini kishi sog'ligiga ta'siri aks etgan maqollarning lingvomadaniy tahlili	203
Sh.N.Nurova Ibn Sino ta'limotida inson masalasi va insoniy xislatlar to'g'risida	206
Z.N.Usmonov Sog'lom bo'lish uchun och qolish	209

O‘ZBEKISTONDA TA‘LIM-TARBIYA SOHASIDAGI ISLOHOTLAR STRATEGIYASI
СТРАТЕГИЯ РЕФОРМ В ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ
STRATEGY OF REFORMS IN THE FIELD OF EDUCATION IN UZBEKISTAN

Yo‘ldoshev Avazbek Abdurashid o‘g‘li¹

¹Yo‘ldoshev Avazbek Abdurashid o‘g‘li

— Chirchiq davlat pedagogika universiteti Gumanitar fanlar fakulteti, Milliy g‘oya, ma‘naviyat asoslari va huquq ta‘limi kafedra o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida ta‘lim tizimi va unda o‘tkazilayotgan va o‘tkazilishi rejalashtirilayotgan islohotlar hamda ta‘limga oid qonun va strategiyalar ko‘rib chiqilgan.

Аннотация

This article examines the education system in the Republic of Uzbekistan, ongoing and planned reforms, and education-related laws and policies.

Abstract

This article examines the education system in the Republic of Uzbekistan and the ongoing and planned reforms, as well as laws and strategies related to education.

Kalit so‘zlar: *Maktabgacha ta‘lim, o‘rta ta‘lim, o‘rta maxsus va professional ta‘lim, oliy ta‘lim, ta‘lim strategiyasi, ta‘lim to‘g‘risidagi qonunlar, globalashuv, murojaatnoma, ilm-fan, integratsiya, innovatsiya.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, среднее образование, среднее специальное и профессиональное образование, высшее образование, образовательная стратегия, законы об образовании, глобализация, ссылка, наука, интеграция, инновации.*

Key words: *Pre-school education, secondary education, secondary special and professional education, higher education, educational strategy, laws on education, globalization, reference, science, integration, innovation.*

KIRISH

O‘rta Osiyo, xususan, yurtimiz azal-azaldan ilm-marifat o‘chog‘i jahon sivilizatsiyasi markazlaridan biri deb e‘tirof etib kelingan. O‘rta asrlardan xalqimiz ta‘lim sohasida yuksak marralarga erishgan bo‘lib, umumjahon madaniyatida o‘z o‘rniga ega xalq sifatida fan sohasiga ulkan hissa qo‘shishgan.

Misol tariqasida IX-XII asrlarda Movarounnahrda ko‘plab o‘quv maskanlari bo‘lib, ulardan chinakam olimlar, ulamolar yetishib chiqqan. Xususan, Xorazm Ma‘mun akademiyasi ham shu davrda yirik tadqiqot markazlaridan biri hisoblangan.

NATIJA VA MUHOKAMA

XXI asrga kelib Yangi O‘zbekiston hayotining barcha sohaları chuqur islohotlar maydoniga aylandi. Bu jarayonda ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan ta‘lim-tarbiya tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ko‘zga korinarli darajada odimlamoqda.

Ta‘lim-tarbiya jarayonida nafaqat fundamental bilimlar, balki insoniylikning turli qirralari o‘rgatiladi. Shu bois, Sharqda ta‘lim bilan tarbiya tushunchasi nutqda ham, amalda ham doimo birga ishlatilgan. Ikkisini barobar olib borish, uyg‘unlashtirish hamma davrlarda dolzarb masala bo‘lib kelgan. Bugun ham ijtimoiy sohaning asosi hisoblangan o‘qitish tizimidagi o‘zgarishlar ilm-fan, ta‘lim-tarbiyaga aloqador muammolarni aniqlash, ommaga yetkazishni davrning o‘zi talab etmoqda[6].

Zotan, yoshlarning ongu tafakkurini ma‘rifat asosida shakllantirish va tarbiyalashni eng muhim vazifaga aylantirish masalasi yangi tahrirdagi “Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonunimizda ham aks etgan. Chunki yurtimizni taraqqiyotning yangi bosqichiga olib chiqish, barcha kuch-g‘ayratni birlashtirish va fidokorona mehnat qilish orqali Yangi O‘zbekistonni, pirovardida, Uchinchi Rennansans poydevorini bunyod etish mumkin[5].

Avvalo, o‘zgarishlarni eng kichik avloddan boshlab tarbiyalashni boshlash kerak ekani isboti o‘laroq maktabgacha ta‘lim va tarbiya sohasidan boshlanib ko‘plab o‘zgarishlar bo‘layotgani barchamizga ayyon.

Hozirgi globallashuv jarayonida bolalar tarbiyasida asosiy bo'g'in hisoblangan maktabgacha ta'lim tizimining ahamiyati jamiyatimiz hayotidagi o'rni beqiyos ekanligi. Shuningdek, bugun yirik shaharlarimizdan tortib, chekka tuman shaharlar, qishloq va ovullarimizda yangi-yangi zamonaviy bog'chalar barpo etilmoqda. Shu o'rinda Prezidentimizning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga murojaatnomasida takidlanganidek, "qisqa vaqt, ya'ni 6 yil ichida Respublikamizda bog'cha yoshidagi bolalarni qamrab olish darajasi 27 foizdan 70 foizga yetishi natijasida 2 milonga yaqin bola bog'chaga bormoqda". Shuningdek, "kelgusi 5 yilda maktabgacha ta'lim qamrovini 80 foizga yetkazish va 600 ming yangi bog'cha o'rni kerak" ligi takidlandi.

Yurtimizda so'nggi yillarda o'qituvchilarining oylik maoshi sezilarli darajada ko'paytirilganligi, davlat mukofotlari bilan taqdirlanayotgan ustozlar soni ortib bormoqda.

Xususan yangi tahrirda qabul qilinayotgan Konstitutsiyamizga pedagog hodimlar maqomi to'g'risidagi bandlarning kiritilayotgani. Ma'muriy va Jinoiy javobgarlik to'g'risidagi kodeksga alohida band kiritilishi hamda o'qituvchilar maqomiga doir qonun loyihalarining e'lon qilinishi ko'p bora takidlab o'tilayotgani ham ta'limning bu bosqichida ulkan ijobiy o'zgarishlarga zamin yaratilayotgani va yangi islohatlar davri boshlanayotganidan dalolat beradi.

Ushbu yilda tegishli davlat dasturlari asosida 791 ta va "Ochiq byudjet" platformasi orqali 873 ta umumta'lim maktabida qurilish-ta'mirlash ishlari bajarilib, 120 mingdan ortiq o'quvchi o'rni yaratildi. Oxirgi to'rt yilda 166 ta maktab binosi qurildi, 2 ming 433 ta maktab binosi rekonstruksiya qilindi va ta'mirlandi. Mazkur ta'lim muassasalaridagi 1 ming 965 ta zamonaviy kompyuter sinfxonasiga xalqaro moliya institutlari hamda davlat byudjeti mablag'lari hisobidan 26 ming dona kompyuter jamlanmasi yetkazildi[1].

Yangi O'zbekistonni "ijtimoiy davlat" tamoyili asosida barpo etishning dastlabki sharti sifatli ta'lim ekani va eng katta investitsiya, avvalo, ta'limni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilishi lozimligi, shu maqsadda kelgusi 2023-yildan boshlab maktab ta'limini xalqaro ta'lim dasturlari asosida butunlay isloh qilish boshlanishi aytiladi[1].

Jumladan, Qoraqalpog'iston Respublikasi, Toshkent shahri va viloyatlardan tanlab olingan bittadan — jami 14 maktabda xalqaro ta'lim tizimini tajriba-sinov tariqasida joriy etish ishlari jadal olib borish;

Xususan, 2023-yilda yurtimizda 70 ta yangi maktab binosi quriladi va ular zamonaviy o'quv jihozlari hamda qo'shimcha mebellar bilan ta'minlanishi;

Mavjud 460 ta umumta'lim maktabida yangi o'quv binolari qad rostlashi sohada chuqur islohatlar amalga oshirilishining yaqqol dalili bo'ladi.

Ijtimoiy, ishlab chiqarish, sanoat, qishloq xo'jaligi va ta'lim-tarbiya sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarni ta'lim tizimiga kadrlar yetkazib beruvchi o'rta va professional ta'lim hamda oliy ta'lim tizimimiz tasavvur qilib bo'lmaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Kontsepsiyasi[4] mazkur sohadagi yangi islohotlar uchun katta yo'nalish vazifasini bajarib beradi.

Shu ma'noda O'zbekistonni 2030-yilga qadar global innovatsion indeks reytingida dunyoning 50 ta yetakchi davlatlari qatoriga kiritish bo'yicha ulkan maqsadga erishishda inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan strategik reja e'lon qilindi[3].

Ushbu hujjatga intellektual taraqqiyotni jadallashtirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash, ilmiy va innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish hamda xalqaro hamkorlikni mustahkamlash maqsadida fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini rivojlantirish singari vazifalar asos qilib olindi.

Bugungi kunda yangi-yangi oliy o'quv yurtlari, dunyodagi yetakchi universitetlarning filiallari tashkil etilmoqda. Misol uchun, so'nggi 6 yilda mamlakatimizda ko'plab yangi davlat va nodavlat oliy ta'lim muassasasi, jumladan, xorijiy universitetlarning filiallari tashkil etilib, oliy o'quv yurtlarining soni 198 taga yetdi[1].

Davlat-xususiy sheriklik tizimi asosida nodavlat oliy ta'lim muassasalari faoliyati yo'lga qo'yilmoqda. Aholi fikrini o'rgangan holda, ta'limning sirtqi, kechki va masofaviy shakllari qayta tiklandi, qabul kvotalari oshirilib maktab bitiruvchilarini oliy ta'limga qamrab olish darajasi 2016-yilgi 9 foizdan 2022-yilda 38 foizga yetdi.

Shuningdek, Top 500 oliygohni tamomlagan yosh mutaxassislar uchun qo'shimcha ustamalar joriy qilingan. Davlat organlari, tashkilot va muassasalarida ishlayotgan, nufuzli xalqaro reyting tashkilotlarining yuqori 500 talik ro'yxatiga kiritilgan xorijiy OTMLarini tamomlagan yoki ularda ilmiy daraja (PhD va unga tenglashtirilgan boshqa ilmiy daraja) olgan yosh mutaxassislarning lavozim maoshiga qo'shimcha ustamalar to'lab berilishi belgilangan[2].

Professor-o'qituvchilarning xorijdagi oliy ta'lim hamda ilmiy-tadqiqot maskanlarida malaka oshirishi va stajirovka o'tashini ta'minlaydigan mexanizm yaratildi. Ularning oylik ish haqi miqdori 2018-yilga nisbatan o'rtacha 2,5 barobar oshirildi. 2023-yilda olimlarning ish haqqi ham 4.5 barobarga oshirilishi takidlab o'tildi.

XULOSA

Prezidentimiz tashabbusi bilan oliy ta'lim tashkilotlari uchun akademik va tashkiliy, shuningdek, moliyaviy mustaqillikning berilishi hamda Kengashlar vakolatlarining kengayotgani ta'lim sohasidagi davlat siyosatini amalga oshirish, sifatli ta'lim xizmatlarini ta'minlash va bu borada hukumatimiz tomonidan berilgan vazifalarni to'la-to'kis ado etish orqali mamlakatimiz taraqqiyotini belgilab beruvchi salohiyatli kadrlar tayyorlashga keng imkoniyatlar yaratilmoqda.

Shu boisdan yurtimizda yoshlarning sifatli ta'lim olishi va kelgusida barkamol avlod bo'lib yetishishini ta'minlashda ta'limi tizimida mehnat qilayotgan barcha mutasaddilar zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi // 20 dekabr 2022 yil <https://review.uz/uz/post/ozbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyoyevning-2023-yil-uchun-murojaatnomasi-toliq-matn>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 13 iyul 2021 yildagi "Yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va ularning ijtimoiy faolligini yanada oshirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-6260-son Farmoni // <https://lex.uz/ru/docs/-5512119>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 29 oktyabr 2020 yildagi "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" PF-6097-son Farmoni // <https://lex.uz/docs/-5073447>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 8 oktyabr 2019 yildagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni // <https://lex.uz/docs/-4545884>
5. Yo'ldoshev A., Ochilov U. (2022). Uyg'onish davri va uchunchi renessans poydevori: vorislik va o'ziga xoslik // Markaziy osiyo uyg'onish davri ilm-fan va madaniyatini tadqiq etishning dolzarb muammolari: mavzusidagi xalqaro ilmiy anjumani materiallari. –Guliston: Universitet, -B.215-217.
6. Йулдошев. А. Значение Кластерного Подхода В Образовании// Miasto Przyszłości. 2023.С.48-50
7. В.А. Слостёнин и др. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений. - М., 2015.
8. G'affarova G.G', Yo'ldoshev A. (2022). Klaster tushunchasining falsafiy mohiyati // International scientific and practical conference "Modern psychology and pedagogy: problems and solutions". – Angliya, 28 mart,-P.322-328.
9. Berkinov O.T. Changes in media culture and human thinking // Инновации в технологиях и образовании: XV Международная научная конференция. Болгария.,С.16-17.
10. Berkinov O.T. Ijtimoiy tarmoq: yoshlar va "kelajak" // NamDU ilmiy Axborotnomasi, 3-son., B.181-187.
11. Yo'ldashev A. A. Ta'limga e'tibor - kelajakka e'tibor // Barqaror rivojlanishda uzluksiz ta'lim: muammo va yechimlar: xalqaro ilmiy-amaliy anjuman ilmiy ishlar to'plami. – Toshkent, B.340-341.